

ЧЕРНЕТКА

ПОЧАТОК РОКУ

Новини

21 січня в Молодому стався MASKULT. Андрухович, Бондар і Жадан талановито прикидалися масовими поетами й робили вигляд, що читають свої парадоксальні тексти перед великою паланкою шахтарів. Орієнтація на маси визначила і теми: війна, бабки, натяки на стриптиз і статеvu любов. В залі Молодого тусував величезний натовп, що складався, головним чином, зі студентів Могиляки, котрі під впливом блискучих верлібрових піруетів легко уявили себе звільненим люмпен-пролетаріатом і, врешті, розслабилися. Кітчеву феєрію доповнював джаз від поляків *Олеся/Тшаски/Олеся*: на разі не відомо, як поява джазистів мала стикуватися з поняттям «маскульт» – або джаз тепер опопенсився, або просто не вдалося домовитися з Оксаном. Фінальний скетаз глядачо-слухачів засвідчив винятковий брак подібних заходів – ми ще раз переконливо довели, що аби послухати трохи поезії, можемо прикинутися ким завгодно і як завгодно.

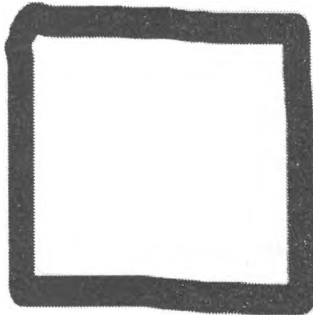
25 січня по tv показували «American Beauty». Американці майстерно розкритикували свій спосіб життя, вийти поза межі якого допомагає тільки справжня трава і тільки справжня любов, проте сам вихід стереже голубий полковник у відставці. Смерть головного персонажа з автокоментарями завалила відбутися чарівній історії про американських Ромео і Джульєтту, яких навкі поріднила відеокамера.

З 28 по 31 січня тривали могилянські «Дні Науки». Вже упродовж кількох років мучить нас всіх запитання: навіщо люди готують доповіді? Бо їм це цікаво? Бо так можна підготуватися до майбутніх захистів? Щоби сподобалося викладачам? Бо просто прийшли «Дні науки»? Наразі, студентство злагоджено і з поспіхом відвідало кілька засідань і круглих столів, а потім мало нагоду споглядати свою участь в них на просційованих світлинах під час пленарного у Великій Залі. Жорстоких полемік не трапилося.

Галерея

Малевич

К. Малевич «Чорний квадрат» (Чернетка)

30 січня був вечір Лишеги. Геніальний поет. Залу Могиляки особливо зворушила його історія про пригоди транспортування нової збірки «Снігові й вогню». Лишега оповідав про цей світ, а магнітофон читав його вірші. Віртуальний скандал розпочався, коли поет почав рішуче втручатися в межі літературознавства і упродовж 1 год. 50 хв. нав'язувати філологічній братії свої погляди на метафору. Це було даремним – в багатьох розболілася голова. Жадан покинув аудиторію зі словами «Щасливо, я пішов».

4 лютого відбулося чергове засідання Літклубу. Обговорювали книгу Мураками Харукі «Полювання на овець». Головна суперечка точилася довкола міри японськості автора і його можливого переживання втрати зрідненості зі своєю національною традицією. Сукупно було визначено головну тематику творчості письменника: цінності людини 60-х та їх втрата людиною 80-х. Впродовж засідання клубу були проведені показові сеанси японської каліграфії та гайкописання. 18 лютого – літклубівці препарували Мага. Новини про це див. на сайті www.litclub.by.ua

Дещо з і-нету

Навряд чи схильності нашого часу до технологізації та інформатизації могли оминути українську літературу взагалі та й пересічного читача «чернетки» зокрема. Воно й не дивно, адже лише лінивий досі сумнівається у корисності та зручності «паутини». От і часопис наш, аби відповідати вимогам часу та потребам аудиторії, не лишається осторонь, сміливо обираючи роль провідника для тих хто шукає в Інтернеті літературу. Як не дивно, але трапляються і такі. І навіть інші – такі, що її там розміщують. Отож, від цього номера, «чернетка» надає вам можливість ближче знайомитися із деякими примітними для літ. гурманів місяцями Всесвітньої Мережі.

Почати пропонується з віднайдення «пророків у власній вітчизні». Аби передусім знати, що ми не згірші від інших, а вже потім можна дізнатися, що ж там є у інших. І аби остаточно зняти усі питання, звернемося до рейтингів веб-ресурсів. І тут головне не розчаруватися у перші п'ять хвилин. Скажімо, перша десятка розділу «Література» однієї з українських рейтингових систем взагалі має досить сумнівний стосунок до літератури, оскільки складається переважно із електронних бібліотек, де літературні тексти вам доведеться шукати поміж тоннами рефератів та іншого мотлоху. Якщо, врешті, щось і знайдете – навряд чи воно вас зацікавить, бо трапляються, як правило, застарілі бестселери та класика, яку ви читали десь так класі у третьому-шостому. Але ресурси, що стосуються літератури, таки зустрічаються, і серед них деякі навіть з українською «пропискою». Більше того, часом вони досягають третьої десятки розділу «Література» в різних рейтингових системах! Сьогодні ми познайомимось із трьома, мабуть, найхарактернішими представниками літер-нету.

(Продовження на стор.8)

«МОЛОДЕ ВИНО - 2002»

:НАШІ ПРОТИ НАШИХ

(могилянський відбірковий тур)

Галина Ткачук
ВАГОМЕ

Нас було восьмеро у зграї,
Топтали ми хазяйський льон,
І кожен відав кілька таїн,
І кожен важив кілька тон.

І різнотрав'ям за звичаєм
Вертали ми. Тягло нас в сон.
І кожен відав кілька таїн,
І кожен важив кілька тон.

Ми вірим: ми ще політаєм,
Хоч ми – слони, і кожен – слон,
І кожен знає кілька таїн,
І кожен важить кілька тон.

Ми згодні джмелити медяне,
Щоб лиш змінити сей закон.
Де кожен знає кілька таїн,
Але і важить кілька тон.

І на свята близькі, Різдвяні,
Ми, наче кепський грамофон,
Повторюєм: «Візьміть ці тайни,
Із ними – наші кілька тон.»

СЕРІЯ ВАНЯ ЛАСТОВ'Я

1.
Ти мене бачив?
Добре.
Ти мене добре
Бачив?

2.
Щось ся стресло.
Марно.
Щось ся марно
Стресло.

ДИТСАДКОВЕ

Мам,
за
бе
рименедодому.

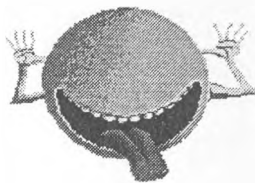
Артем Захарченко

Замріяний Байрон ніколи не бачив,
Як сонце встає над хімічним заводом,
Як вітер приймає бетонові роди
І грають пилинки в апачів.

Як квазіживий мацакастий спрутяка
Звертає свої монітори до Бога...
Не бачив всієї краси-залізяки...
Не бачив... Ну й фіг йому з того?

Оксана Христан

Віват, віват, королі!
Мудрі. Спокійно-пихаті.
Ви на моїй труні
Ще будете танцювати!
Будете так танцювати!!!
Розказувати анекдоти.
Сміятись. Жерти.
Пашити.—
Я буду тоді не проти.
Я буду така зараза —
Правильна.
Пунктуальна.
Я зміню тоді відразу
Саму себе —
Кардинально.
Я буду така відверта!
Зможу відкрити душу.
Я б так хотіла померти!
Але я живу —
Бо мушу.

(с) Дмитро Булах

Роман Горбик
Діагноз

ця дивна хвороба що називається смертю
коли чорніє мозок і гаснуть очі
і спиняються важкі кучугури крові
загачені прозорим камінням хвилин
ця дивна хвороба що називається смертю
коли дні стають довгими і темними як ночі
а зужиті слова як бруньки виростають із мого тіла
нагадати мені знов про дивну хворобу що називається смерть

Тетяна Нарчинська

Б'ють у бубона босі будні,
В темні лики блідих ікон.
Забувається незабутнє
І збувається древній сон.

Б'ють у бубона будні босі,
Добігаючи до межі,
Та...
не завжди...
буває досить
Тільки: "Господи, поможи!"...

Антон Кушнір
Метро

Хоч є напис "вхід" і є напис "вихід",
Але це, повірте, нічого не важить.
Тут багато людей, але жоден з них,
Як звідси вийти, вам не розкаже.

Тут завжди нагови, а це майже нікого,
Кожен з них виізнає лише потяг в
обличчя.
Турикетки цинічно трошать ноги,
Тут усюди пахне Середньовіччям.

Всі зайшли без надії — і їздять по колу,
Це найбільша абстракція, і я у полоні
Опинився, зайшовши. Я Мітос, я слово
У цім величезнім паліндромі.

Мар'яна Лелік

Полоска світла.
Магнітофонна стрічка.
Співак захрип і не витягував
високих нот...
Вимкнули магнітофон і бра.
Старі двері фальцетом оголосили
про нашу розлуку.

(із сайту АУП – www.aup.iatp.org.ua.)

Андрій Бондар, народився 14 серпня 1974 року в місті Кам'янці-Подільському. Навчався в Кам'янець-Подільському держпедінституті на відділенні української філології. Закінчив Національний Університет «Кієво-Могилянська Академія» (історія та теорія літератури) 2001 року. Магістр філології. З 1998 по 2000 роки редагував газету АУП «Література плюс». Володар першої нагороди «Смолоскипа». Писати почав 1992 року, у віці 18 років. Працюю всюди, де можна. Пишу мало, але сильно і страшно. Поволі починаю скочуватися у бік вільного вірша й прози. Одружений. Дітей не маю. Крім віршів.

Книжки:

Весіння ересь. Збірка поезій. – К.: Смолоскип, 1998.

Істина і мед. Збірка поезій. – Одеса : Астропринт, 2001.

Він (Андрій Бондар) звалився нам як сніг на голову! **Ігор Богдан-Терещенко**

«Так, Бондар, Андрій Бондар, АБ, який найчастіше читає вголос вірш "До Батьківщини". Так, Батьківщина, ця сучасна сука, чужинка, чужа жінка, що майже не розмовляє його, Бондаря, мовою. Так, мова з її несподіваними любовними нападами у снах, коли раптом посеред передранковості вдирається у шпаринку між сном та дійсністю його, Бондарева, шпаринка між богом і болем. Так, біль, якого виразно й відчутно більше, ніж Бога (а може це тільки справжнє Його ім'я?) – от він розростається, корениться, заволодіває тобою всім і всіма тобою, біль тебе знає, біль з тобою, слава болю.

А що стосується меду, то він залишається, згідно з Рільке, невидимим. Справа поета – відзондувати місця його накопичень і передати цю інформацію іншим, байдуже, спроможні вони її засвоєвати, чи ні. Мед усе одно перебуває недосяжним, жоден заготівельник ним ніколи не скористається і жоден медоносок не виставить його ніколи на продаж. Проте життєво необхідно знати, що він, як і Бог, є. Андрій Бондар – медіум поміж медом і Богом».

Юрій Андрухович

Очима одного читача*
(попури: А. Бондар, 1994-1997)

...Я – майстер пензля, мало не титан,
На тлі канви малюю спілу осінь...
...На витканій блядами скатертині...
...Лишаю тінь свою одесну...
...І повсякчас й навіки створений пейзаж...

...Я єсть каштан. Я – сута самота...
...Який поет не знає самоти...
...Поезія – це самовбивство...
...Мого життя останнє видання...
...І кожне слово – яшірка тендітна,
І кожен вірш – це спопелілий Рим...

...Я – наче мавр, ти – наче мавританка...
...Ти – Жанна д'Арк, я – мудрий Лас-Цзи...
...І я – триумф тебе, живий некролог,
Живий, мов Жид, ядучий, мов цеце...
...Ягня немов і я Тарас немов,
Й немов мені тринадцятий минало...
...І я пастух, і звать мене Макаром,
Чи Марком, чи Лукою...

...Ну чим я не Овідій!..
...Поезіє – я йду...
...Я твій, проте прозорий і ковзкий...

*Укрсучлітпроцес захопив і поезію Андрія Бондаря, тепер і він наш, але досі "прозорий і ковзкий". Цитування його ліричного героя – певне намагання наблизитись до нього самого, як поета-митця, як чоловіка-коханця, як особистості. Таке "довільне" комбінування, певний "shuffle" рядків з його віршів – індивідуально-особисте трактування, рецепція ліричного героя, що, мабуть, має багато чого спільного з Андрієм.

Анастасія Яровенко

Андрія Бондаря підпирають... такі несуттєві згідно з духом нашого часу речі, як добра освіта, почуття такту й тон розмови, що визнає існування співрозмовника. Додам – співрозмоника розумного. Я тішуся, що в українській літературі з'явився ще один небанальний поет. Поет, який не тільки здатний відкривати двері, не ламаючи замків, який ксерує, не нищачи техніку, а й поет, від віршів якого швидше пульсує кров і шіплюються мозкові клітини, провокуючи думку... Інтелект і книга, не пейзаж, орнамент, імлісті почуття чи алогічні шаради – ґрунт поезії Бондаря... Здається, рідкісні й шокуючі київські землетруси у його випадку – найдоречніший асоціативний знак.

Роксана Харчук. З передмови "Про Андрія Бондаря, атмосферні опади й тектонічні зсуви" до збірки "Весіння ересь".

Від редакції

Цією публікацією "Чернетка" розпочинає серію колажів про сучасних учасників літературного дискурсу. Сподіваємося, що ті кілька висловлювань – ні, не дадуть уявлення про особистість Андрія – спонукають декого взяти (вперше чи ще раз) до рук його книжки.

Олег Лишега
Снігові й вогню

Олег Лишега "Снігові і вогню"
(Ів.—Франківськ: Лілея-НВ,
2002)

Якщо вірити самому Лишезі, найбільшу насолоду він отримує, "полюючи" на гірський кристаль у річках Гамерики чи ловлячи пстругів руками. Якщо вірити Діброві (читай 14 число "Четверга"), Лишега також може ходити по розпечених вуглинах, брати їх в рот ("але не їсти"!!!) і самим своїм існуванням дарувати змужженним письменникам сюжети для детективних романів.

Істоти, що наповнюють його поетичні простори (кінь, черепаха, кунця, короп, лис...), не достатньо екзотичні та занадто свободолюбиві, щоб їх можна було виставляти у цирку Вагабундо. Вони побуднітськи неквапливо пересувають велід за самим поетом, не боячись людей (врешті ж "короп і служить для того, щоб колись бути пійманим, раніш чи пізніше"...). А сам Лишега медитує над чиймісь порохнявими кістками, віднаходить на роздоріжжях теплі гранчасті "чарки-стограмівки" або ж присвячує власні збірки снігові та вогню. Можна почути щось на кшталт легкого джазу, коли він "витацьовує свій дощ під деревами" чи коли просто блукає між соснами в пошуках опеньок ... "притрушених цитамонам".

Лишається ходити по п'ятах за Лишегою. Лишається лише читати Лишегу. Лише читати ... і лише Лишегу.

КОЛЕКЦІЯ

Альманах поезії "Колекція"
(Творча Асоціація 500, 2002)

Колекціонування – справа, посуті, шляхетна, хоча, як свідчить Фаулз, не завжди безневинна. Нічим не затьмариш насолоду розглядання рідкісних, але вже таких тобі рідних екземплярів, рівненько розташованих під білосніжною "палатуркою". Над кожним — гарненька чорна етикетка з назвою і коротенькими враженнями. Мистецтво!

І хоча колекціонують, як правило, старі вина, можна бути й гут оригінальним і почати збирати "свіжачок" (хм... не такий вже він зрештою свіжий – 2001 рік зрештою...). Але цікаво подивитися, як змінився Корж часів "Коробки" чи Мельників періоду "Половання на оленя".

Не меншу цінність становлять думки інших колекціонерів про вино (про якийсь певний сорт чи взагалі — про сутність алкоголю), які варто педантично підшивати під ту ж "палатурку" й перерхитувати час від часу. І хоча підступний та Розумний Максим звинувачує цих-от бідних "інших" колекціонерів у "невиправданих амбіціях та проблемах з самореалізацією" чи (що вже взагалі недопустимо) в "кандидатському ступені" з усіма садистськими наслідками (див. — С.72), тишить, що з'являються імена молодих колекціонерів (могилянських, до речі) поруч з іменами метрів – Андрусяка та знову ж Мельникова.

Повторю: колекціонування – шляхетна справа. Приєднуйтеся.

Всі власні назви – сорти вин: назви в лапках — умовні позначення епохи розливу

Василь Махно "Плавник риби".
— Ів.—Франківськ: Лілея-НВ,
2003

Це дуже дивна книга поезії. От так, начебто, авторові хтось (а, можливо, й сам собі) взяв і сказав: напиши таке, щоб вже ніхто не сумнівався, що ти абсолютний модерніст з Великої Букви. Інтертекстуальності вам? Прощу дуже – і Антонич тут, і Лорка, і Одисей оно поплив з усіма супутніми жінками і циклонами, і ще, і ще... Багато себе – алюзії на власні попередні збірки і поеми ("Схима", "Самотність цезаря", "Книга пагорбів і годин") зустрічаються повсюдно. А ще крізь всю книгу проводяться кілька слів, яким, вочевидь, посилено намагаються приценити не просто символічне, а гіперсимволічне значення: пісок, вода, риба, бджола, лис і т.д. (а може, автор натякає нам, що все то суть беззмістовні симулякри?). Трохи віддає штучністю. Загалом, це і є найбільше питання: що перед нами? Інтелектуальні виправи людини, яка повірила у постмодернізм і розуміє, що поезія – це лише холодна і блискуча конструкція, чи болючий спогад поста-емігранта (нап Махно тепер мешкає у Нью-Йорку) про цілий материк європейської культури, який довелося залишити, а тепер треба утримувати в пам'яті. В будь-якому випадку, я точно знаю, що є доволі багато людей, яким ця, направду рафінована, поезія сподобається. Особливо сильно там про самотність. Паралельно рекомендується перерхитати есе В.Махно про американську поезію в минуло-річній "Критиці". Ще більш ностальгійно і ще більш цікаво.

Анатолій Дністровий "Місто уповільненої дії". – К.: Факт, 2003

Як пишуть в анотації книги – "сувора урбаністична проза". Група підлітків перебуває у стадії "пізнання себе" – курять траву, влаштовують бійки, пробують секс і розмірковують про майбутнє життя. Щось подібне до есекурсу в життя дворових компаній ранніх 90-х для тих, хто про це нічого не знає. Цікаве сплетіння автобіографізму (місто придумане, але за всією топонімікою це Тернопіль) та вигадки – колись мирні сюжети загострено аж до створення мелодраматичних ефектів. Цікава еволюція персонажів: фактично всі змінюються на свою протилежність, а колишніх своїх друзів з різних причин занедбують. Все, як в житті, що здається вічністю минає за одне літо і потім провокує лише ностальгійні спогади та літературу. Читати гарно не стільки через сюжет (він дуже простий), а через велику кількість реалістично зроблених деталей та специфічний гумор (Дністровий може примусити сміятися над зовсім несподіваними речами). З іншого боку – випробування для всіх, хто повірить в цинізм автора – деякі сентенції, які він вряда чи вважає шокуючими, можуть шокувати, і знову ж несподівано. От така собі книга несподіванок. А нічого новішого з прози в сучасному укрліті поки немає.

Оляди готували: Роксолія Свято,
Ростислав Семків

Тетяна Сахно Критико-критичний час

Вельмишановні аматори пера, якщо ви одержимі бажанням щось написати, якщо ви не проти посприяти виходу пюгавенького вітчизняного постмодернізму на світовій обрії, якщо, до того ж, ваша скромність дозволяє вам змиритися із перепективою бути увічненним у камені чи бронзі – моя вам порада: не ставайте літературними критиками. Краще напишіть Істинно Поетмодерний Роман. Ще краще – декілька. Більше романів – хороших і різних. Не Андруховичем же єдиним... Взагалі, для досягнення хоча би блідої подобі постмодерної ситуації одного Андруховича замало, треба нам їх хоч би з десяток, а також із півсотні літературних критиків, ідеалізмом не скомпрометованих. Для створення Дискурсу.

Втім, якщо прізвище вищезгаданого добродія (не Дискурсу! див. ще трохи вище) щось говорить пересічній молодій людині, то своїх героїв з-поміж бійців інтерпретаційного фронту країна вочевидь не знає. До речі, час би вже серйозно взятися до справи розхитування культу Андруховича, інакше навіть армада (не)помірно іронічних інтерпретаторів, з яких кожен із власним голосом (котрий, вочевидь, має губитися в культурному полілозі – але де ж він, той благословенний полілог?), не допоможе нам побудувати поетмодернізм "західного зразка". Тим більше, що досвід вже маємо – щоправда, не надто вдалий – із відносно недавніми потугами деміфологізації образу Шевченка. Варто тут згадати (а потім дуже надовго забути) роздутій навколо цього літературний "скандал". Напрошуються певні висновки. При тому, що текст епатажний і текст якісний – це (безперечно!) не одне й те саме, дічам і спостерігачам укрусчліту відверто бракує справжнього потрясіння на кшталт "Елементарних часток" Уельбека, оприлюднення яких на батьківщині викликало низку поза-текстуальних взаємодій: громадськість і критика в поці, позови в суді; Москва за декілька років зреагувала російським перекладом, а ми як завжди до Європи, але спершу – на схід (хто там щось казав про атавістичне знання російської мови?). Подією в літературі стають перш за все нові непересічні тексти, а вже потім – карколомні прочитання.

Колісь на роль постмодерної дулі під нося вербо-каліновим патріотам (у рецензіях траплялися також якісь згадки про мозолі – певно, від тісних ідеологічних капців) претендувала "Дефіляда в Москві". Той факт, що пана Кожелянка не засудили до побиття камінням, навіть анафема на нього в Інтернеті ніхто не потрудився "повісити", свідчить не про те, що йому не понастило народитися в країні єдино істинного шізму. Версії на пояснення ситуації "дуля без вимог сатнефакції" маю кілька. По-перше, поспішно спародіювавши у самому тексті можливі праведно-гнівні відгукки, Кожелянко передчасно їх вихолостив. Версія оптиміста – на причорноморських чорноземах нарешті вкоренився літературний плюралізм. Окрім того, маю підозру, що до тих, кому адресувалася ця злощасна "пігулка від комплексів", текст попросту не дійшов (роз'яснення для поціновувачів логаних каламбурів – текст не був прочитаний). Загалом обійшлося без ескетремізму та міжнародних конфліктів. Високочолі критики, котрі за інерцією продовжують охороняти світлий образ вітчизняної літератури (незаплямованої ширвжитковим непотребом і актуальними проблемами) від цього трічі проклятого ападе (у кращих традиціях "українського недокрівного"), незлюбили "Дефіляду" з причини, про які я краще не буду.

Але не подумайте, критики існують не для того, щоб указувати масовому читачеві, що читати, навіть у тих випадках, коли їхні смаки ненароком збігаються, а це трапляється нечасто. Коли пересічний і професійний читач схвально висловлюються про один і той самий текст – їхнє захоплення спрямоване на зовсім різні речі. І навпаки – якщо котромусь із високочолих інтерпретаторів сеньйор Коельйо видасться тулуватим, то це не значить, що ці пріснуваті опуси лишаються у крамницях нерозпроданими. Це, врешті-решт, лишень думка однієї людини, нехай навіть цю людину вважають фахівцем.

Інший тягар (окрім "формування читачького смаку"), котрий донедавна ще лежав на плечах бідолашного критика – витворення літературних канонів (який там уже "я пам'ятник себе воздвиг"). Звичайно, не без волі на те громади, у іншому ж випадку – безжалівність гніву народного, сконденсованого у немирному "краще з'їсти кирпичину..." – і так буде з кожним (зацитована мною фольклорна перлина вирізняється з-поміж усіх відомих мені варіантів виїмковим гуманізмом стосовно великого поета, а також іскрометним гумором із деяким відтінком властивої українському народу сумовитості, що переходить часом у мазохізм). Найбільш передбачуваним прикладом "ініціативи знизу" є такий-собі Тарас із обвислими вусами, тому ризикну відновити хронологічний порядок подій, спрямований у (перепрошую за патетику) світле майбутнє: Петербурзька Академія Мистецтв, селянські хати (live), каземати, знов селянські хати (друковані носії інформації і зображення під рушниками), підручники з історії літератури, Державна Премія ім.Т.Г.Шевченка...

Так само атавістичним (сподіваюся!) став обов'язок інтерпретатора відшукувати у кожному тексті зашифровані або явні посилання на

матеріали хронологічно найближчого з'їзду КПРС або нетлінні творіння класиків (марксизму/ленінізму), простежувати послідовну критику ворожого людській істоті імперіалізму і стверджувати соцреалізм як найбільш досконалий метод. Тепер, якщо не брати до уваги маразматичних шкільних творів з української літератури, подібна інтерпретаційна стратегія не в особливій пошані.

Переходячи до позитиву, тобто власне до одного з варіантів відповіді на питання "навіщо критики?", зроблю невеличкий ліричний відступ. Борхес, якого люблять часто згадувати, але не люблять серйозно досліджувати, найбільше боявся своїх майбутніх епігонів і безсмертя. Можливо, саме тому для нього було нестерпним "капосне" вчення про вічне повернення, котре, до речі, переслідувало аргентинця з невідворотністю фатуму. Розправившись у одному з есе за допомогою логічно-математичних методів із останнім проповідником мерзеної ідеї – Ніцше, інший свій текст Борхес почав зі слів: "Я вічно повертаюся до вічного повернення".

Безсмертя є можливим (у текстах все є можливим!) у кількох варіантах: вічне блаженство для праведників, вічна надія для грішників, вічне повернення для Ніцше (а також для Брахми, Платона, Шопенгауера і багатьох інших). Для тих, хто у потойбічний світ не тільки не вірить, але й ним не цікавиться, – особлива пропозиція – інваріант вічного повернення – вічне Досконале Репродукування. Текстуальний варіант безсмертя, який мене насамперед цікавить, аж ніяк не позитивістичного ґатунку, як, наприклад, у згаданого вже Уельбека, а швидше корелює з радянськими бравурними ідеологемами (походження яких, до речі, губиться десь у греках), наділеними предикатом "вічний" – тут вам і вічна пам'ять, і вічні антагонізми, і вічний вогонь. Для тексту ж вічність – це постійна актуалізація, тривале прочитування і перечитування. Чим більше різних префіксів, тим краще. І, враховуючи словотворчі можливості солов'їної мови, морфемне багатство і таке подібне, вищезгаданим процесам заповідається розквітати й плодоносити. У світлі вищесказаного критик – радше добрий садівник (у крайньому разі – реаніматор із обмеженими можливостями, адже прикладів контрверсійного "встань і йди!" історія пам'ятає не так багато), аж ніяк не любитель мертвечини, also sprach улюблений філософ одіозного Адольфа Алоїзича, або як стверджував знаменитий своїм "красноріччям" Сартр. Хоча ніхто не заперечуватиме, що садівникам часто доводиться мати справу з перегноєм (як пишні яри, так і сумні провалля зі своїми [пере]стиглими овочами явно застаріли).

Після Джеймса світ не міг лишатися таким самим, як і до нього. Тепер оригінальність – не розкіш, але анахронізм. Діячі сучасного літературного дискурсу не бояться ні Бога, ні чорта, ні Політбюро, ані світлих душ героїв і предків, ані (тим більше!) Харолда Блума. ["Ніякого Я не існує".] Але навіть якщо культ Poetic Genius і творча самобутність неактуальні, проте нестандартні прочитання актуальні як ніколи. Часом доходить навіть до Бузини. Але якщо змиритися з подібними до останнього клінічними випадками, сучасного критика в тексті насамперед цікавить не *що*, а *як* і *навіщо*. До речі, стосовно екстравагантних інтерпретацій. Коли критик хоче видатися серйозним, сумлінним і порядним, то це прагнення знайде відповідний вияв у проінятих апологетичним духом перших абзацах його дослідження. Вірте, люди: застосовуючи деконструкцію або шизоаналіз до певного тексту, критик аж ніяк не змушує читача побачити в ньому те, чого там насправді немає, але звертає увагу читачеву на те, що у тексті може бути*. З інтертекстами і палімпсестами та ж сама історія. Якщо раніше можна було натрапити на випадки підкреслення новаторства тексту, існували навіть цілковито зорієнтовані на оригінальність літературні напрямки, то після Умберто Еко світ не міг не змінитися. Тепер інтерпретація тексту – це деконструкція, розбирання колажу на шматки, розтин (як там зі спробами пом'якшити місцями печінку-селезінку і подивитися, що з того вийде?) – все, що загодно, крім наївного в дечому зливання, співпереживання, "спостереження за життям слів", котрі є цілковитою прерогативою пересічного читача, котрий ще не "зажрався". Останній (я впевнена) переживе безболісно той факт, що без критика (чи історика філософії) він

не зможе атрибутувати навіть кількох цитат з-поміж усіх, що складають разом певну цілісність – "Ім'я троянди", наприклад. Критику недоступні деякі маленькі радощі життя. Проте доступні великі (ще раз пардон за патетику).

Насамкінець: Іздрік. Досконалим коментарем навряд чи врятуєш світ і бездарну прозу. Справді, проінтерпретувати як завгодно можна навіть посібник про принципи дії двигуна внутрішнього згорання. Справжнє мистецтво має говорити саме за себе. Але хто сказав, що критику не можна перетворити на мистецтво?

* Тут я майже дослівно цитую *Введення в прагматематику "Винни Пуха"* В.Руднєва. Всім, хто ще не встиг розлучитися з ідеалами дитинства, рекомендую ознайомитися з цією розбешеною книжкою.

Нана Куликова Сни Мільяни

Це була величезна зала, повна жовтих столів. Столи стояли вздовж по три ряди, під вікнами стояли впоперек зали, по чотири ряди, глухою стінкою до вікна. На протилежному кінці, де були двері в інші зали, столи стояли стільниками до стіни. У стелі, над столами, були ряди опуклих круглих вікон, завжди зашліфених. Через них на столи падало слабе світло. Перед першим рядом столів, що стояли лицем до вікна, довжилося широке масивне підвіконня, і не знати, де воно починалося, і де закінчувалося. Воно теж було жовте. Зала була величезною, з червоним квроліном і рядами жовтих столів.

Із самого ранку приходив перший відвідувач. Він хапав стосик відкладених книжок і, поспішаючи, майже біг до свого улюбленого столу. Досягнувши його, він скидав на столівницю свою купу книжок, полегшено випускав з легень затримане повітря і аж тоді розглядався. Поки він ніс свої книжки, у залі де-не-де вже поспішали до своїх улюблених столів такі ж, як він, відвідувачі, загортаючи купки книжок у власні плечі.

Перший відвідувач витягував із кульочка яблуко і кілька зошитів, оберемок різнокольорових ручок, висипав усе це на столівницю. Потім відкривав зошити і перечитував свої попередні записи. Зала потихеньку повнилася. Відвідувачі розгортали книжки і ліниво кидали в них перші погляди.

Раптом перший відвідувач вставав і починав трохи підстрибом проходитися по залі. Він йшов уздовж, потім знову впоперек, задкував, заглядаючи в обличчя тим, що вже прибули до зали. Облич, до яких можна було б кивнути, не було. Перший відвідувач повертався на місце і листав свої записи.

До одинадцятої години всі столи займалися. Перший відвідувач починав потайки гризти яблуко, поглинаючи його разом із сторінками книжки, від якої уже не міг відірвати погляду. Навколо нього шелестіло з півсотні зошитів і затято шкребло стільки ж ручок.

Після першої години приходила службовиця і відчиняла два вікна з довгого ряду. В залу завівав жовтий осінній вітер. Він слабо пахнув листям, павутиною і пізнім сонцем. Ширячись по залі, вітер зливався з шурхотом листків і ставав сірнішим.

А о другій, часом аж по третій, приходила Мільяна. Мала на собі коричневі плетені черевички і жовту спідницю. Мільяна заходила до зали з пустими руками, хіба мала деколи пучок осіннього листя, та й то лише через переконання, що воно пасує до її спідниці. Але що було незвичайного в Мільяні, так це очі. Очі у Мільяни були жовті.

Мільяна заходила до зали і починала неквапом проходитися між рядами, гоїдаючи стегнами так, щоб спідниця легенько розвівалася. І це було справді гарно: Мільяна була висока і струнка. Ідучи отак рядами, вона приглядалася до відвідувачів і бачила їхню сірвату шкіру, рідке волосся, згорблені плечі, відвислі животи, які спиралися у сидячих на стегна, а в декого мало не на коліна. Тоді вона проходила повз, брала в руки поодинокі вазні з вазами, які службовці порозставляли залом, і забавлялася тим, що переносила їх з місця на місце.

Часом траплялося вродливе обличчя. Тоді Мільяна підходила до столу, згиналася в поясі, спиралася ліктями на столівницю і вдивлялася в риси юнака, не відважуючись погладити його по щоці. Ніколи не було, щоб юнак підняв голову від книжки.

Взагалі ніхто не помічав Мільяни. Вона могла танцювати залом між столів, сидати на їх краї, майже торкаючись стегном книжки (торкнутися її вона ніколи не наважувалася), інколи вона співала вголос або кричала і лаялася від нудьги - однаково її ніхто не чув.

Єдиною розрадою для Мільяни було розповідати мені свої сни. Коли я виходила в залу, вона одразу ж кидалася до мене і чіплялася до мого рукава, так наче б боялася, що я втечу. Вона так розхвилювалася, що забувала привітатися, і тягла мене до столу, за яким сидів перший відвідувач. "Він найнудніший, - казала Мільяна, - ти тільки глянь на нього, у нього відвисли щоки! Це, напевно, від книжок, які він жує. Ходімо до нього". Ми сідали на край стола, і Мільяна починала.

- Якби ти лише, знала, любонько, що мені наснилося сьогодні! О! чого ти так довго не виходила! Я просто знемагала від бажання тобі розповісти. Ми йшли, - розказувала Мільяна, - раною весною... це було якесь поле... так, зоране поле, де-не-де це замерзло у грудочки. Нога грузла у ґрунті, якщо хтось оступався з межі. Перед нами уже виднілася якась рідесенька зарість навпереміш із берізок і кущів. То, власне, мав бути похід, лише не у горах, а по рівнині. Ти ж знаєш, у Войводіні нема гір.

(Біла ж сопів, листав книжку і шрябав пером перший відвідувач).

- Ми всі мали на плечах рюкзаки. Десь за отою заростою, ми знали, було село. Барв ніде не було: все було ще по-весняному буро-сіре, як на старій фотографії. А ми були кольорові: червоні, сині, картаті, жовті, коричневі. Яскраві. Ми вже довго йшли і сподівалися втратити в село. Аж побачили стару. Маленька скоцюрблена стара, замотана у велику картату хустку, занята шпорталася у змерзлій землі спиною до нас. Вона була такою на диво безколірною, що повністю зливалася з фоном, і ніхто б її не зауважив, якби раптом у її руках не зблиснуло щось металічним блиском. Від несподіванки ми всі стали, адже ми не бачили її, будиши отак майже впритул до неї! У руках у старої була сокира. Вона виколупувала тією сокирою старий поіржавілий кулемет - він, певно, лежав там ще з часів Першої світової, подумала чомусь я.

Стара на мить відірвалася від кулемета і обернулася до нас, і мене вразило її безколірне неприродно вузьке, тендітне обличчя. Нас усіх пройняв якийсь неприємний холодок.

Але стара, таке враження, нас не побачила. Вона вдивлялася кудись через нас. Мабуть, для неї наш яскравий колір зливався з фоном так, як для нас її вигорілі тони. Стара відвернулася і знову заходилася копати кулемет.

Усі пішли вперед, я йшла у хвості групи. І раптом до мене дійшло і я похолола зі страху: це ж була смерть. Вона прийшла забрати своє.

Мільяна задоволено дивилася мені в очі і шукала в них натяків на враження, яке справив на мене її сон. Тим часом, як правило, доходило вже до сьомої і до зали заходила службовиця, щоб завченою фразою побажати відвідувачам приємного відпочинку, себто попросту випроводити їх. Відвідувачі здивовано піднімали голови від книжок, і ми з Мільяною поспіхом зіскакували зі стола, поки перший відвідувач жадібно дочитував останні фрази. Мільяна збуджено шепотіла, що забарилася і бігцем вибігала із зали.

Але наступного дня все повторювалося до найменших подробиць, лише сни Мільяни ніколи не повторювалися.

- О! ти уяви тільки, що мені снилося вчора! Ми йшли високим плато за містом. Було трохи холодно, земля була чорна і майже без трави. Напевно, то лише займалася весна. Ми шукали щось дуже важливе, що я закопала напередодні там, на плато. І раптом за платом проісся велетенський, неприродно велетенський, але якийсь наче п'ясканий кінь. Ми звернули увагу. Щось буде, сказала сестра. Але нічого не було, лише на талому кінці плато блукали собі коні - білий кінь, лошиа і червоно-теракотова кобилиця. Раптом у руках у мене опинилася вуздечка, і я кинула до лошати і загнуздала його. "Я не хочу, - сказала кобилиця, - це нижче мого гідності!" "Але так мусить бути, - відповів кінь. - Це не в нашому виборі". За плато знову промайнула тінь п'яскового велетня. Тоді кобилиця зігнула шию і підійшла до мене. Я сіла верх і сказала сестрам: "То не у мого виборі" і поїхала туди, куди везла мене теракотова кобилиця.

- І що? - сказала я.

- Як то що? - сказала Мільяна і посунула зошит першого відвідувача, щоб уместитися зручніше. - То була теракотова кобила, розумієш?

- Вона везла мене мармуровими сходами в абсолютно пустий будинок, якого ніде нема...

Іншим разом Мільяна розповідала гірський сон. Вона ділила свої сни на гірські і рівнинні, і казала, що ще мають бути морські, але вони її ніколи не сняться. Гірські сни вона ділила на ті, що в долині і ті, що на шпильях під вітром.

Цей сон був дивним, бо не підпадав під жодну категорію.

- Слухай, любонько, - казала Мільяна, - що мені наснилося вчора! Не знаю, як змогла тебе дочекатися сьогодні, я мало не вмерла, так хотіла розказати його тобі!

- Ми поволі підіймалися вгору дорогою у смерековому лісі. - почала Мільяна. - Мабуть був кінець зими, бо земля була майже вільна від снігу: мокра і чорна, і глиця на ній теж була мокра й темна. Ми йшли вгору, а за нами йшов він. Ми його не бачили, але знали, що він іде десь ззаду і швидко наздожене нас.

Ми несли kota, і це була наша місія. Але ззаду йшов він. Ми мовчки, не змовляючись (говорити не можна було, у нього дуже добрий слух) посідали рядочком на колоді при дорозі, я заховала kota в куртку, поближче до грудей. Всі були повернуті обличчям на дорогу, лише я сиділа спиною. Але він зі свого боку не бачить таких дрібниць, бо бачить так наче наскрізь, і не розбирає, де зад, де перед. І ми так сіли.

Коли прийшов він. Він був подібний на Робіна Гуда, в такому ж зелено-охровому одязі, з луком і великим жовтим псом на повідку. Почав ходити вздовж колоди й заглядати нам в обличчя, але ніхто й оком не змігнув. Усі мовчали. Він водив повз нас собаку, і той пошив у всіх у пазусі. Але я сиділа спиною. І він не впошив.

Тоді він пішов уверх дорогою, а ми встали і почали спускатися, допоки він не завернув назад. І так мовчки йшли вниз.

Ніколи, поки Мільяна розповідала, перший відвідувач не відривався від книжки, навіть своє незмінне яблуко гриз і заковтував разом із словами. Але потім із ним почало щось відбуватися. Він тихо бурмотів щось на зразок "жовті столи, жовті столи, жовті столи", або "відчинити вікно, впустіть вітер" і тоді знову про столи. Часом відривався від книжки і тихо скімлив, дивлячись поперед себе і, таке враження, не бачачи нічого. Пізніше він почав зриватися з місця і пробігав залом так, наче б кого шукав.

В такі моменти Мільяна чомусь не могла продовжувати і робилася смутна. Якийсь роздратований, навіть злий вираз з'являвся на її лиці, але вмить зникав. Втім, він завжди повертав до свого столу. Мільяна не одразу приходила до себе. Вона неначе чекала, щоб він заспокоївся, хоча тепер, мабуть, залежала від його хвилювання.

Перший відвідувач повертався, і Мільяна продовжувала. Він намагався читати далі, але не міг. Так відмучував аж до кінця, коли приходила службовиця і бажала всім гарного відпочинку.

Один день трохи відрізнявся від інших. Мільяна прийшла, як завжди, о другій, в жовтій спідниці і плетених шкіряних черевчачках, вихиляючи стегнами і розгойдуючи краї спідниці. Постояла коло вродливого хлопця, позаглядала йому у вічі, дмухнула у волосся. Потім подалася до ваз, але переставляти їх у неї в той чомусь не було охоти. Посиділа на підвіконні, метляючи ногами з красивими литками.

В той день вона нудьгувала сильніше, ніж звичайно, і обличчя в неї було засмучене. Жовті очі обшарювали червоний ковровіні, не піднімаючись до столів. Людей, як завжди, було повно. Я довго не входила, і Мільяну явно посіла нетерплячка. Втім, вона не шукала засобів її розвіяти. Коли я увійшла, вона прожогом кинулася до мене:

- *О! Нарешті! Я вже просто не могла втерпіти!* - майже кричала вона. - *Я мушу тобі це розповісти, мерщій, ходімо!* - ми мало не бігли до столу першого відвідувача.

- *Що це з тобою?* - запитала я Мільяну.

- *Ні, ні. Я лише мушу тобі розповісти. Адже сьогодні це таки сталося! Сталося те, чого так довго не було!*

Мільяна завжди хвилювалася, коли розповідала свої сни, але сьогодні особливо. Так, наче навколо діялося щось не те.

- *Слухай же, нас було лише вдвох. І ми їхали на лижах, все лісом і лісом, а потім полем. Вранці ми виїхали із села, де відпочивали. І - а то було вже щось попоздні - вже стомилися. А коли виїхали на рівне поле і побачили вдаліній церкву, втішилися, вирішили, що якраз і повернулися назад. Але церква була незнайома. Вона стояла під горою. Задня стіна була просто притулена до відвісного схилу!*

Коло церкви ходило багато людей: була неділя. Ми - ми під їхали ближче, щоб розпитати дорогу, але раптом... раптом... зникла якась біготня. Щось світло-срібне вискочило з церкви. Заверещали жінки. Повибігали чоловіки!

"Він! Він!" - кричав натовп, але він скочив на лижі - і понісся стрілою. Я теж скочила на лижі. Лише я могла його наздогнати! Я почала що було сили. Все миготіло. Я не бачила нічого, лише згусток срібла з червоною смугою... який... тисся перед мене.

Мільяна все більше хвилювалася, її мова ставала уривчастою, почасти нерозбірливою. Вона починала жестикулювати, чого раніше з нею ніколи не було. Вона йорзала на столі, спідниця задерлася вище коліна, букетик листя випав з її рук і розсипався ковровіном.

- *Я наздогнала його. Він бачив, що не втече. Він обернувся, щоб вбити мене! Я обернулася, шукала очима допомоги - і за мною раптом виявилися люди. На лижах. З вилами. Він кинувся на мене - і потрапив їм у руки!* - Мільяна перейшла на крик:

- *Вони роздерли його! Чуєш, вони роздерли його на шматки!*

Жовті очі розширилися, пальці, які некеровано шукали щось на столі, натрапили на книжку, потім поповзли далі - і Мільяна вхопила відвідувача за руку.

І раптом перший відвідувач зірвався і закричав: "Бачу! Я його бачу!", впаів і забився у конвульсіях.

Мільяна зойкнула, відсахнулася від нього. Стояла і дивилася. У залі піднялася паніка. Відвідувачі зривалися з-за своїх столів і юрмилися навколо столу першого відвідувача. "Лікаря!" - закричав хтось. Навколо нас утворювалося коло. Мільяна вискочила на стіл, перестрибнула на другий, миттю скочила у вільний ряд під стіною і стрілою понеслася до виходу.

Прибігли службовці, першого відвідувача узяли попід руки і понесли із зали.

До зали перший відвідувач більше не повернувся. Зала так само відчинялася о дев'ятій. Помалу стікалися відвідувачі. Простували до своїх улюблених столів, загортаючи стопки книжок у плечі. Хтось витягував яблуко, а хтось пакетик кефіру. О одинадцятій кожен вчитувався настільки, що забував про все на світі, лише чути було шарудіння паперу і шкрабання ручок. Потім приходила службовиця і відчиняла вікно.

Мільяна не приходила цілий тиждень. Якось вже зовсім перед закриттям зали мені здалося, що коло дверей майнула її спідниця.

Ще через три дні Мільяна повернулася. Була змарнілою і не хитала так звабливо спідницею. Пройшлася найширшим проходом між рядами, боязливо ззираючись на відвідувачів навколо. Потім завершила вліво, підійшла до квітів, постояла. Взяла їх, перенесла на інше місце і поеміхнулася. По тому пішла до вікна, сіла на підвіконня і заспівала, метляючи ногами.

Вона прискіпливо розглядала стіл навпроти вікна. За тим жовтим столом сидів виснажений чоловік невизначеного віку. Швидше молодий, ніж старий, із сірим обличчям і рідким волоссям. Він приходив дуже рано, щойно залу відчиняли, брав свою купку книжок і ніс їх до облюбованого столу. Спочатку довго вчитувався, але по одинадцятій, коли зала повнилася шурхотом ручок, так захоплювався конспектуванням, що не помічав нічого навколо.

Скоро Мільяні набридло розглядати сірого чоловіка, вона кивнула сама собі і відвернулася.

Я зійшла вниз за годину, але цього вистачило, щоб Мільяна згудьгувалась.

- *Як добре, що ти прийшла!* - сказала вона. - *Я знову маю, що тобі розповісти.*

- *Куди еядемо?* - запитала я.

- *Он за той на-ай-мудніший стіл.* - сказала, посміхнувшись, Мільяна і потягла мене до столу виснаженого чоловіка.

Дещо з і-нету

(продовження, початок на стор.1)

1. Самвидав (www.samvydav.net)

Один із «лідерів ринку». Як зазначають автори, ресурс «... дає можливість всім охочим опублікувати свої матеріали (новини, анонси подій, статті, мистецькі твори) на сайті з простою адресою samvydav.net ...». Сайт, безперечно, цікавий і вражає наповненістю, крім того постійно оновлюється – велика рідкість у мережі. Зміст самвидаву дещо еkleктичний, але натомість повністю позбавлений будь-якої апологетики. Це скоріше не література, а тексти, але тексти, дібрані зі смаком. Є, звичайно, одна проблема – заблукати на самвидаві – справа часу. На те він і лабіринт. Але таке блукання, безумовно, не позбавлене певної насолоди і цікавих знахідок. Самвидав у дечому нагадує «Робота» і «Підземний перехід» – сподіваюсь, вам не треба пояснювати, що то є. Сайт приваблює можливістю живого спілкування.

Резюме: Скоріше за все, десь саме так і виглядатиме будь-яка літературна тусовка в найближчому майбутньому.

2. поетика.<http://poetyka.uazone.net>

Цей ресурс, безумовно, припаде до душі прихильникам звичайної літератури, без усякого там кіберпанку. Це «насправді найпопулярніша в Інтернеті поетична

бібліотека українською мовою» – і немає підстав звинувачувати авторів у нескромності. Завдяки їхній титанічній праці ви маєте можливість в одному місці знайти твори шонайширшого асортименту – від шевченкових дум до текстів пісень сучасних рок-гуртів. Щоправда, сайт майже нічим не вражає – розділ «Новини» стосується, головним чином, «внутрішнього» життя сайту, а «Літ-Газета», насправді, газетою не є, адже містить лише деякі ненайактуальніші рецензії та статті. Але стільки вимог до хорошої бібліотеки – це, мабуть, занадто.

Резюме: Існування Поетики – хороший аргумент, аби відмовитись від ідеї збирати поетичну бібліотеку у себе вдома.

3. Книжник-ревію. (<http://www.review.kiev.ua>)

Основу сайту, як і одноїменної газети, складають «рецензії на видання, які з'являються у вітчизняних видавництвах. Рецензії – серйозні і не дуже, скептичні й іронічні – різні, як і автори, що їх пишуть». Сайт, безперечно, цікавий, оскільки дає можливість дізнатися, з чого ж складається та українська література, яку ми так любимо – після того, як ствердно відповідає на питання, а чи існує вона взагалі. Якісні, предметні тексти і присутність літпроцесу без зайвого філологізму вирізняють як газету, так і сайт «Книжника».

Резюме: Книга про смачну та здорову їжу літературного сьогодення.

